

CZĘŚĆ PIERWSZA

POJĘCIE OBJAWIENIA W TEOLOGII I NAUCZANIU KOŚCIOŁA	19
---	----

ROZDZIAŁ I

Objawienie do Soboru Trydenckiego	23
1. Objawienie w teologii patrystycznej	24
1.1. Ojcowie Apostolscy i apologetyci wczesnochrześcijańscy	26
1.2. Ojcowie greccy	31
1.3. Ojcowie łacińscy	33
2. Objawienie w teologii średniowiecza	40
2.1. Objawienie w szkole franciszkańskiej	42
2.2. Objawienie w szkole tomistycznej	46
3. Objawienie według Marcina Lutera i Jana Kalwina	50
4. Sobór Trydencki	54

ROZDZIAŁ II

Pojęcie Objawienia do I Soboru Watykańskiego	57
1. Zakwestionowania i redukcjonistyczne ujęcia Objawienia w wiekach XVI-XIX	58
1.1. Racjonalizm	58
1.2. Deizm	60
1.3. Naturalizm	63
1.4. Mitologizm.....	65
1.5. Materializm.....	67
1.6. Modernistyczne rozumienie Objawienia	69
1.6.1. Poglądy Alfreda Loisy na Objawienie	71
1.6.2. Poglądy Auguste'a Sabatiera i George'a Tyrrella	72
1.7. Objawienie i religie	76
1.8. Teologia liberalna	77
2. I Sobór Watykański	79

3. Wypowiedzi Kościoła w kwestii modernizmu	81
4. Odpowiedź apologetyki i przemiany w teologii	84

ROZDZIAŁ III

Konstytucja dogmatyczna II Soboru Watykańskiego o Objawieniu Bożym	94
1. O samym Objawieniu (Rozdział I)	95
2. O przekazywaniu Objawienia Bożego (Rozdział II)	98
3. O Boskim natchnieniu Pisma św. i o jego interpretacji (Rozdział III)	99
4. O Starym Testamencie (Rozdział IV)	100
5. O Nowym Testamencie (Rozdział V)	100
6. O Piśmie św. w życiu Kościoła (Rozdział VI)	101

ROZDZIAŁ IV

Współczesne koncepcje Objawienia	103
1. Koncepcja intelektualistyczna	103
2. Koncepcja personalistyczna	105
3. Koncepcja historiozbawcza	109
4. Koncepcja transcendentarno-antropologiczna	110
5. Koncepcja immanentna	112
6. Koncepcja semejotyczna	113
7. Koncepcja symbolowa	114

CZEŚĆ DRUGA

BÓG MÓWI I DZIAŁA W HISTORII	121
---	-----

ROZDZIAŁ I

Chryścyczny wymiar zbawczej ekonomii Boga	125
1. Boża ekonomia w Starym Testamencie	126
2. Zakres Bożej ekonomii zbawienia	127
2.1. Ekonomia Objawienia i ekonomia zbawienia	128
2.2. Pedagogia Boża historycznym korelatem ekonomii zbawienia	129
3. Nowotestamentalna nauka o Bożej ekonomii	130
4. Boży zamysł zbawienia a ludzka wolność	131

ROZDZIAŁ II

Historia terenem manifestacji działalności Boga	134
1. Pojęcie historii w teologii	135
2. Stworzenie świata początkiem historii Objawienia	139
3. Związek Objawienia z historią	141

ROZDZIAŁ III

Świat epifanem Boga	147
1. Bóg wychodzi pierwszy naprzeciw człowieka	148
2. Filozoficzne poznanie Boga poprzez świat	149
3. Doświadczenie religijne świata	150
4. Dane biblijne o objawieniu się Boga w świecie i przez świat ...	156

ROZDZIAŁ IV

Człowiek objawicielem Boga	160
1. Osoba ludzka w świetle Objawienia	161
1.1. Osobowa struktura bytu ludzkiego	163
1.2. Człowiek obrazem Boga	163
1.3. Człowiek partnerem dialogu z Bogiem	165
1.4. Sumienie i mowa	166
1.5. Chrystyczny wymiar osoby ludzkiej	166
2. Czy nie ma sprzeczności?	168

ROZDZIAŁ V

Problem praobjawienia i pratradycji jako jego przekazu	171
1. Problem praobjawienia	172
2. Pratradycja jako przekaz praobjawienia	179
2.1. Ogólne znaczenie	180
2.2. Pratradycja i tradycja w wybranych religiach	185
2.2.1. W hinduizmie	186
2.2.2. W buddyzmie	187
2.2.3. W judaizmie	187
2.2.4. W islamie	191

ROZDZIAŁ VI

Rozpoznawanie Bożego Objawienia	194
1. Rozpoznawanie różnych rodzajów i form Objawienia	195
2. Rozpoznawanie Objawienia Bożego w doświadczeniu religijnym	201
2.1. Charakterystyka i typologia doświadczenia religijnego ...	201
2.2. Podstawowe znaczenia i funkcje doświadczenia religijnego	203
3. Syntetyzująca jedność	205

ROZDZIAŁ VII

Naród Wybrany jako szczególny podmiot mesjańskich obietnic Bożych	207
1. Bóg mówi i działa w dziejach Abrahama	208

1.1. Boży wybór	208
1.2. Wiara Abrahama odpowiedzią na Boże Objawienie	209
1.3. Przymierze Boga z Abrahamem	211
1.4. Bóg Abrahama	213
2. Bóg mówi i działa w dziejach Mojżesza	214
2.1. Osoba Mojżesza	215
2.2. Teofania na Horebie	218
2.3. Pascha i wyjście z Egiptu	220
2.4. Zawarcie przymierza na Synaju	222
3. Prawo i jego rola w życiu narodu wybranego	225
4. Oczekiwania mesjańskie	227

CZĘŚĆ TRZECIA

BÓG MÓWI I DZIAŁA W JEZUSIE CHRYSZTUSIE	237
---	-----

ROZDZIAŁ I

Historyczność Jezusa	240
1. Źródła chrześcijańskie historyczności Jezusa Chrystusa	241
1.1. Źródła biblijne	241
1.2. Historyczna prawda Ewangelii	245
1.3. Źródła apokryficzne	246
1.4. Źródła archeologiczne	248
2. Źródła pozachrześcijańskie	250
2.1. Świadectwa żydowskie	250
2.2. Świadectwa rzymskie	253
2.3. Świadectwa islamskie	255

ROZDZIAŁ II

Jezus obiecany Mesjaszem (figury i proroctwa)	258
1. Starotestamentalne figury mesjańskie zrealizowane w Jezusie	259
1.1. Chrystologiczne figury osobowe	260
1.2. Chrystologiczne figury nieosobowe	263
2. Jezus realizatorem prorockich zapowiedzi mesjańskich	264
3. Boskie prerogatywy Jezusa	267
3.1. Jezus transcenduje starotestamentalnych pośredników Objawienia	268
3.2. Jezus a świątynia, aniołowie oraz szatan	271
3.3. Jezus reformatorem Prawa	271
3.4. Jezus odpuszcza grzechy	273

ROZDZIAŁ III	
Objawienie mesjańskiej godności Jezusa w stosunku do ludzi	276
1. Jezus objawia człowieka	277
2. Jezus jako Mistrz	279
3. Jezus ukazuje godność kobiet i dzieci	283
4. Jezus w relacji do ubogich i chorych oraz grzeszników i celników	286
ROZDZIAŁ IV	
Jezus w relacji do Boga Ojca	290
1. Bóg objawia swe imię	292
2. Jezus Objawicielem Boga i Interpretatorem imienia Bożego	296
2.1. Bóg w Starym Testamencie	296
2.2. Jezus objawia Ojca	297
2.3. Jezus interpretuje imię Ojca	304
ROZDZIAŁ V	
Mesjasz słowa i czynu	308
1. Zwiastowanie Dobrej Nowiny o królestwie Bożym	310
2. Działalność taumaturgiczna	312
3. Wydarzenia paschalne	314
3.1. Ostatnia Wieczerza	314
3.2. Krzyż	315
3.3. Zmartwychwstanie	316
4. Jedność form Objawienia	317
ROZDZIAŁ VI	
Boskie posłannictwo Jezusa	320
1. Biblijny kontekst posłannictwa Jezusa	320
2. Odwieczne i historyczne posłannictwo Mesjasza	322
ROZDZIAŁ VII	
Misterium Paschalne szczytem i pełnią Objawienia	328
1. Jedność Misterium Paschalnego	329
1.1. Staurologiczna i rezurekcyjna świadomość Jezusa	329
1.2. Jedność Misterium Paschalnego na podstawie teologii ...	337
2. Paschalny wymiar Eucharystii i Nowe Przymierze	340
3. Wydarzenie krzyża	343
4. Zmartwychwstanie	346

ROZDZIAŁ VIII

Godnościowe tytuły Jezusa Chrystusa	351
1. Tytuły przedpaschalne	352
1.1. Mesjasz	353
1.2. Syn Człowieczy	357
1.3. Syn Boży	359
1.4. Syn Dawida	361
1.5. Nauczyciel	362
2. Tytuły popaschalne	365
2.1. Pan	365
2.2. Prorok	367
2.3. Sługa Boży	368
2.4. Pośrednik	370
2.5. Król	371
2.6. Arcykapłan	373
2.7. Zbawiciel	374
2.8. Baranek Boży	376
2.9. Emmanuel	377
2.10. Słowo Boże	378

ROZDZIAŁ IX

Znaki wiarygodności Objawienia Jezusa Chrystusa	382
1. Teologia fundamentalna w funkcji uzasadniania wiarygodności Objawienia	383
1.1. Tradycyjne uzasadnianie w apologetyce	385
1.2. Współczesne przeobrażenia w zakresie teorii uzasadnień ..	388
2. Argumenty na rzecz mesjańskiej świadomości Jezusa	391
2.1. Argumenty klasyczne	391
2.2. Próby sformułowania innych argumentów	393

ROZDZIAŁ X

Wiara odpowiedzią na Boże Objawienie	403
1. Wiara korelatem Objawienia Bożego i warunkiem historii zbawienia	404
2. Charakterystyka aktu wiary	406
2.1. Decyzja wiary aktem rozumnym i wolnym	407
2.2. Wiara jest posłuszeństwem Bogu	409
2.3. Wiara dziełem Bosko-ludzkim	409
3. Pewność wiary	411
4. Podstawowe wymiary wiary	412
4.1. Dynamiczny wymiar wiary	412
4.2. Witalistyczna dymensja wiary	412

4.3. Społeczny i eklezjalny wymiar wiary	413
4.4. Eschatyczny wymiar wiary	414
5. Niebezpieczeństwa jednostronnych ujęć wiary	414

CZĘŚĆ CZWARTA

JEZUS CHRYSZTUS MÓWI I DZIAŁA W KOŚCIELE	423
--	-----

Rozdział I

Chrystusowa geneza Kościoła	427
1. Interpretacje zawężone	431
2. Koncepcja integralna	432
2.1. Eklezjotwórczy charakter nauczania Jezusa	432
2.2. Eklezjalna proegzystencja Jezusa	433
2.3. Królestwo Boże i cuda Jezusa	433
2.4. Ustanowienie Dwunastu z Piotrem na czele	434
2.5. Ostatnia Wieczerza w genezie Kościoła	436
2.6. Eklezjotwórcza rola krzyża	436
2.7. Zmartwychwstanie jako finalny fakt eklezjogenezy	437
2.8. Eklezjogenetyczny dar Ducha Świętego	437

ROZDZIAŁ II

Tradycja w funkcji przekazu Objawienia	440
1. Rozumienie Tradycji	441
1.1. Tradycja w sensie ogólnym i religijnym	441
1.2. Etapy tradycji	443
1.3. Tradycja jako przedmiot i czynność	447
2. Sposoby przekazywania Objawienia w Tradycji	450
2.1. rzekaz Objawienia w działaniu i słowie Bożym	450
2.2. Przekaz Objawienia w pomnikach tradycji	453
3. Dynamika Tradycji	455
3.1. Rozwój wpisany w naturę Tradycji	456
3.2. Rozumienie „rozwoju”	457
3.3. Tradycja interpretująca	458

ROZDZIAŁ III

Przekaz Objawienia w Piśmie Świętym	461
1. Pismo św. jako zapis Tradycji starotestamentalnej i apostołskiej	462
1.1. Zapis Tradycji Starego Testamentu	464
1.1.1. Tradycje biblijne	467
1.1.2. Redaktorzy	468
1.2. Nowy Testament	470

1.2.1. Słowa i czyny Jezusa	471
1.2.2. Kerygmat apostołów i powstawanie fragmentów spisanych	472
1.2.3. Praca redakcyjna ewangelistów	475
Cele redakcyjne ewangelisty Mateusza	476
Cele redakcyjne ewangelisty Marka	476
Cele redakcyjne ewangelisty Łukasza	477
Cele redakcyjne ewangelisty Jana	477
1.2.4. <i>Ipsissima verba et facta Iesu</i>	478
2. Natchnienie biblijne	480
2.1. Świadczenia pośrednie o natchnieniu	482
2.2. Świadczenia o Boskim autorytecie i natchnieniu Nowego Testamentu	483
2.3. Świadczenia bezpośrednie o natchnieniu	483
3. Normatywność Pisma św. dla wiary	485
3.1. Kryteriologia kanoniczności tekstu Pisma Świętego	486
3.2. Merytoryczny zakres normatywności Pisma Świętego	488
3.3. Prawda Pisma Świętego	491
3.3.1. Koncepcje prawdy w procesie historycznym	491
3.3.2. Zakres nieomyślności	493
3.3.3. Biblijne ujęcie prawdy	494
4. Gatunki literackie Pisma Świętego	495
4.1. Gatunki literackie w Starym Testamencie	496
4.2. Gatunki literackie w Nowym Testamencie	501

ROZDZIAŁ IV

Przekaz Objawienia w liturgii	505
1. Objawienie źródłem teologii liturgii	505
2. Liturgia i wiara (<i>lex orandi – lex credendi</i>)	508
2.1. W liturgii wypowiada się Magisterium Kościoła	510
2.2. Związek liturgii z dogmatem	511
3. Zbawcza obecność Chrystusowego Objawienia w liturgii	511
3.1. Eucharystia jako uobecniające wydarzenie paschalne	513
3.2. Słowo Boże w liturgii	514
3.3. Charakter sakramentalny liturgii	515
3.4. Liturgia miejscem teologicznym	517
4. Charakter dialogiczny liturgii	518

ROZDZIAŁ V

Ojcowie Kościoła, teologia i wierni w służbie przekazu

Objawienia	520
1. Rola Ojców Kościoła w przekazie Objawienia	521
2. Przekaz Objawienia w teologii	529
3. Udział wiernych świeckich w przekazie Objawienia	537

ROZDZIAŁ VI	
Urząd Nauczycielski Kościoła w służbie przekazu Objawienia	545
1. Posługa prymatu w funkcji przekazu Objawienia	546
2. Kolegium biskupów	551
3. Charyzmat nieomylności	556
ROZDZIAŁ VII	
Permanentne działanie Ducha Świętego w Kościele	560
1. Duch Święty aktualizuje Objawienie w Kościele	561
1.1. Duch Święty Asystentem Objawienia	562
1.2. Duch Święty w słowie Bożym	562
1.3. Duch Święty w sakramentach	563
2. Otwarcie Kościoła na świat dziełem Ducha Świętego	568
ROZDZIAŁ VIII	
Problem tzw. objawień prywatnych w Kościele	572
1. Pojęcie „objawień prywatnych”	573
1.1. Autor i odbiorca	574
1.2. Formy objawień prywatnych	575
1.3. Problem „prywatności” objawień „pochrystusowych”	577
1.4. Czas objawień prywatnych i ich znaczenie	578
2. Próba określenia kryteriów objawień prywatnych	580
2.1. Kryteria negatywne i naturalne pozytywne	581
2.2. Znaki wiarygodności objawień prywatnych	583

CZĘŚĆ PIĄTA

AKTUALNOŚĆ I DZIEJOWE ZNACZENIE OBJAWIENIA JEZUSA CHRYSZTUSA	591
ROZDZIAŁ I	
Chrystus kosmiczny	595
1. Co to jest kosmos?	595
2. Biblijne podstawy nauki o Chrystusie kosmicznym	596
3. Treść nauki o kosmosie i jej teologiczne uzasadnienie	601
ROZDZIAŁ II	
Chrystus ośrodkiem życia osoby ludzkiej	604
1. Antropologiczne konsekwencje inkarnacji	606
2. Jezus modelem życia osoby ludzkiej	607

3. Egzystencjalna analogia paschalnego życia Jezusa i osoby ludzkiej	609
4. Antropologiczne skutki Paschy Jezusa	619
ROZDZIAŁ III	
Chrystus społeczny	622
1. Pojęcie społeczności	623
2. Społeczność w Trójcy Świętej	623
3. Społeczność Trójcy ekonomicznej w Objawieniu	625
4. Wspólnota Kościoła	629
5. Rodzina ludzka	633
ROZDZIAŁ IV	
Chrystus sensem dziejów	638
1. Permanentna finalizacja świata w Jezusie Chrystusie	640
2. Eschatyczna przemiana świata	644
2.1. Dane naukowe o końcu świata	644
2.2. Dane biblijne i ich teologiczna interpretacja	646
ROZDZIAŁ V	
Jezus w oczach neomarksistów	652
1. Leszek Kołakowski	653
2. Milan Machovec	654
3. Vitezslav Gardavsky	656
4. Ernst Bloch	656
5. Roger Garaudy	658
6. Fernando Belo	659
ROZDZIAŁ VI	
Chrystus w oczach twórców kultury	661
1. Chrystus literacki	662
1.1. Wcielenie	663
1.2. Boże Narodzenie	664
1.3. Życie Jezusa Chrystusa i Jego nauczanie	665
1.4. Misterium paschalne	668
1.5. Mesjanizm	671
1.6. Literackie imiona Jezusa	671
2. Wpływ chrystologii na sztukę	673
2.1. Sztuka chrześcijaństwa zachodniego	673
2.2. Sztuka chrześcijaństwa wschodniego	681
3. Elementy chrystologiczne w muzyce	684
4. Motywy chrystologiczne w filmie	688

ROZDZIAŁ VII	
Obraz Jezusa Chrystusa w religiach w teologii afrykańskiej	693
1. Jezus w hinduizmie	694
2. Jezus w buddyzmie	698
3. Jezus we współczesnym judaizmie	700
3.1. Martin Buber	702
3.2. Szalom Ben Chorin	704
3.3. Pinchas E. Lapide	705
4. Jezus w islamie	706
5. Jezus według teologów afrykańskich	708
5.1. Jezus jako Przodek całej ludzkości	709
5.2. Jezus jako Uzdrowiciel	710
5.3. Jezus jako Władca	712
ROZDZIAŁ VIII	
Chrystus uniwersalnym Zbawicielem w religiach	715
1. Dostrzeganie elementów objawieniowo-zbawczych w religiach pozachrześcijańskich	716
2. Chrystus pełnią Objawienia Bożego dla religii	719
3. Reinterpretacja klasycznych rozwiązań	721
3.1. Zasada <i>extra Ecclesiam salus nulla</i>	721
3.2. Konieczność chrztu do zbawienia	723
4. Różnorodność spojrzeń	723
4.1. Ekskluzywizm	724
4.2. Relatywistyczny pluralizm	725
4.3. Inkluzywizm	726
5. Soborowe i posoborowe wypowiedzi Kościoła	728
Zakończenie	734
Treatise on the Divine Revelation (Summary)	745
Wykaz skrótów	751
Literatura wybrana	755
Indeks osobowy	797
Table of Contents	815